

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díj:</i>		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egész évre	4 frt.	—	
Félévre ..	2 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	
Negyedévre ...	1 „		

Tanév végén.

A komoly professzorok és a nagyreményű ifjak összegyűlnek az iskola legnagyobb termében; az igazgató elmondja beszámolóját, buzdító, intő és feddő szavait; az osztályvezetők felolvassák az érdenjegyeket, s ezzel: be van zárva az esztendő. Tanárnak, tanítványnak szívéből egyaránt a megkönnyebbülés sohaja száll fel, mert mégis hosszacska idő az esztendő, ha csak tizhónapos is.

Mindazonáltal nem a fásult unalom ül areukon ezen ünnepies pillanatokban, hanem azon remény éleszt, hogy néhány heti szellemi és testi felfrissülés után megújultan foghatunk bár nehéz, felemelő munkánkhoz. Annál nagyobb a reményünk, mert az elmúlt tanév a megkövesült előítéletek és tétlen nem-bánomság jegét leolvasztotta az országos közvélemény felszínéről. Ha ezelőtt kicsinylették is állásunkat, most már kellően méltányolják. A tanárvilág panaszai nem üres panaszok voltak. Elégge csattanósan bizonyított mellettök az általános tanárhány. De már bírjuk az oktatásügyi miniszter és országgyűlés nagy többségének jóindulatát, melynek segítségével a fogyatkozások minden irányban meg fognak csökkenni. Emez, a közoktatásügy iránt nyilatkozó meleg érdeklődésnek és jóakaratra köszönhető, hogy az erd. r. k. Státus tanárainak helyzete is kedvezőbbé vált; csak azt kell óhajtanunk, hogy az országos segély minél előbb állandóvá tétessék. Az egyéni nézetek eltérése mellett is, erősen hisszük, mindenki meg van olvasóink közül győződve, hogy oktatásügyünk az új viszonyokkal hatalmasan fel fog lendülni. Sokan ugyan attól tartanak, hogy az államségelylyel együtt aránytalan mértékben fog növekedni az államhatalom befolyása is a középiskoláinkra; azonban ettől nincs miért félnünk, minthogy a fokozott ellenőrzés a szellemi állapotoknak csak javára szol-

gálhat. Azonkívül az új kötelekek által a nemzeti oktatás nagy középpontjával is élénkebb és hathatósabb összeköttetésbe jutunk.

Az elmúlt tanév nemesak a felhozott körülmények következtében bír ránk nézve nagy fontossággal. Ezekon kívül tanügyünk fejlődésének jövőjére átalakító hatású intézkedések leptek életbe, pl. a közoktatásügyi tanács újjáalakítása, a tankönyvek engedélyezése, a nőnevelés fejlesztése. Minket legelső sorban az érettségi vizsgálatokról folytatott eszmecserék érdekelnek. Az érettségi vizsgálat tűzpróbája mind a tanár buzgalmának és tehetségének, mind az ifjuság igyekezetének és szellemi erejének. Azonban a régi patriarchalis mód magát leélvén, mostanság nagy a panasz a vizsgálatoknak ezen neme ellen. Már most miben rejlik a hiba: a tanároknak e, vagy a tanulóknak, vagy végre magában a rendszerben? Némelyek úgy óhajtják elterelni az érettségitől az oda nem tartozó elemeket, hogy a gyengéek nyerjenek végbizonyítványt, mely képesítsen a kisebb hivatalokra s az ifjuságnak csak az a része tegyen érettségit, mely felsőbb iskolákra készül. Mások a vizsgálat tárgyait akarják kevesbiteni; végre akadnak, kik még szigorítást és nagyobb tárgyhalmazt ajánlanak. Valami orvosságra okvetetlenül szükség van, hogy az iskolák a műveltségnek és tudományuk igazi fejlesztői legyenek; a rendszerokozta hibákért a tanárok ne legyenek felelősök.

Az oktatásügy fejlődésének menetere jótékony hatással lesz a jul. hó első napjaiban megtartandó Egyetemi Tanügyi Kongresszus és kiállítás is. Az iskolák történetével és a minisztertől iratott monographiákkal (A magyar elemi népoktatás, A felső nép- és polgári iskolai oktatás stb.) a szakirodalom vesz élénk lendületet; a kartársakkal folytatott beszélgetés tanulságos adatokkal fogja szaporítani eszmekörünket és tapasztalatainkat; a kiállításon bemu-

tatott oktatásiügyi eszközök sok minderre figyelme-
sekké tesznek, a mire tán ezelőtt nem gondoltunk ;
végre arról is közletlen észlelésből fogunk meg-
győződni (az összes középiskolák írásbeli dolgoza-
taiból), hogy igaz-e az a gyakran szemünkre lob-
bantott vád, hogy az erd. r. k. gymnasiumok any-
nyira hátra volnának maradv. Szóval ettől az évtől
mind anyagi mind szellemi tekintetben nagy átalakulá-
sokat vártunk és várunk. Majd meglátjuk, hogy eme
reményünk, nem volt-e csalóka ábrándozás!

Titeket azonban, kedves ifjak, ne bántsanak
professzoraitok aggodalmi és váraozásai. Vidáman
oszoljatok szét szerető születekhez és testvéreitekhez ;
onnan pedig majd két hó múlva megújult erőt, tör-
hetetlen buzgalmat hozzatok magatokkal!

M.

A hitelszövetkezetek.

Ezelőtt 10 évvel hazánkban egy mozgalom indult meg,
a szövetkezeti mozgalom. A művelt nyugati államokban a
szövetkezetek áldásos működése felkeltette hazánk önzetlen
nagyjainak is figyelmét. Nem kímélték a fáradságot, tanul-
mányozták az ügyet, összehasonlítást tettek és azon erős
meggyőződésre jutottak, hogy hazánk jólétének előmozdi-
tására igen hasznos intézmények a szövetkezetek. Az önzetlen
hazafiak elsői között ott termett Károlyi Sándor gr., ki nagy
szellemi és anyagi tehetségével, hathatós befolyásával a
mozgalmat egészen egészséges irányban megindította, vezette
és vezeti ma is.

Ime ez a kezdete az önzetlen szövetkezeteknek. Ma,
midőn egy ezredév után nem tudunk elég hálát adni a
Gondviselésnek, hogy a magyart oly sok balszerencse között
s oly sok vizsály után bazájában megtartotta, ma, a második
ezer küszöbén reménytelen tekintünk a jövőbe, — keressük
kutatjuk az eszközöket, melyekkel a magyar haza alapját,
szilárdíthatjuk. Eddig igen alkalmas eszköz gyanánt áll
előttünk a szövetkezési eszme. Természetes és magától értetik
hogy valamint minden jó, úgy a szövetkezeti eszme is csak
a keresztényi alapon állva valósítható meg, vihető át a
gyakorlati életbe, teljesíthető egészséges irányban. Mert a
szövetkezeti ügynek legfőbb létrehozó és éltele elemé, — az
önzetlenség, a mi csak a kereszténység talajában tenyészik.
A szövetkezés megtestesítése azon elvnek: kéz kezét mos,
és érvényesítése az isteni tételmen alapuló azon bölcs mon-
dásnak: segits magadon és az Isten is megsegit. A szövet-
kezet a helyes belátásnak csoportulása egy közös jó el-
érése végett. A hány életfoglalkozás van, annyiféle lehet
a szövetkezet. Ha azon jó célt akarjuk elérni valamely helyi-
ségben, hogy egészséges pénzügyi forgalom létesíthessék, —
keletkezik a hitelszövetkezet a Károlyi Sándor gr. által
megindított alapon és szellemben. Ezt azért hangsúlyozom,
mert valamint minden jóval lehet visszaélést elkövetni, úgy
a hitelszövetkezeti ügygyel is követnek el haszonleső, kapzsi
emberek visszaélést.

Mi a célja a hitelszövetkezetnek? Tagjai hiteligeny-

nek kielégítése saját községében, a takarékosági hajlam
fejlesztése, gazdasági és más hasznos eszközök beszerzése,
oly eszközöknek, melyek által a miudinkább dráguló napszám
kíméltetik, a földnek termőképessége előmozdítatik.

A mi társadalmunk beteg több tekintetben. Egyik be-
tegsége a vagyon, a pénz összetorlódása. Ez ép oly vesze-
delmes társadalmi betegség, mint az emberi testben a vér
összetorlódás, melyen ha korán nem segítnek, a test tönkre
jut. Társadalmunk ezen betegsége is alappában rázkódtatja
már társadalmunkat. Kis tünetek a strájkolások, a vörös
szocializmus terjedése!

A beteg társadalom egyik hathatós gyógyítószere a
hitelszövetkezet. Alkalmas ér arra, hogy az összetorlódott
pénz egészséges keringést nyerjen, a megélhetésre szükséges
pénzforrás még a napszám osztlály számára is megnyitassék,
hogy minden józan életű munkás, társadalmi egyén számára
a megélhetési, boldogulhatási mód megadassék. Tudjuk, hogy
nálunk mennyire magára van hagyatva éppen a tentört
népelem, a földmives kisgazda elem, mennyire ki van szol-
gáltatva a lelküismeretlen élelmeseknek. Korunkban kevés
azon gazdáknak száma, kik úgy képesek magukat beren-
dezni, hogy kölcsönre ne szoruljanak. Különösen igényüket vagy
valamely nagyobb pénzintézetnél, vagy egyes pénzesembereknél
elégitik ki. Az első esetben igen gyakran megtörténik, hogy va-
kon veszedelemben megy költséggel és sok idő vesztéssel, mert
közégtől távol eső központi helyre kell fáradságos kezesével.
A kezesek ingyen nem mennek, vagy busás anyagi hasznot
kivánnak vagy viszonszolgáltatást, kezességet s így megtör-
ténik, hogy meggondolatlanul olyanért vállal kezességet, ki
helyett később mérgeledve fizetnie kell. Ha egyes pénzes
embertársánál kopogtat kölcsönért, oly magas kamatláb fi-
zetésére kötelezi magát, hogy az lesz anyagi jólétének sirja.
Az élelmes uszoris minden es elvet tartja és azzal nyug-
tatja meg magát „volenti non fit injuria“. Jószántából ígerte
a kamatot. Mert a dolog úgy áll, hogy a szigorú uszora
elleni törvények mellett általában 10-től 120 százalékig
szedik különböző alakban a kamatot. Azt tartja akárbány
kevés számításal élő gazda, hisz 1 frt. után egy hónapra
10 kr., vagy ha egy nap dolgozik érte, nem is sok.

Az ily helytelen gondolkozás elenyésztetésére, az uszora
elnyomására, az egészséges pénzforgalom életbeléptetésére,
takarékoság fejlesztésére igen igen alkalmas a hitelszövet-
kezet, mely a kölcsönös önségélyezés elvén alapszik és arra
sarkal, hogy ne mindentűt a hasznot lessük, hanem önzet-
lenül a közjóért értelmi tehetségünkkel vagy nagyobb ha-
szonról lemondással tegyük.

De valamint minden jó ügynek van ellensége, van a
szövetkezeti eszmenek is és pedig sok és hatalmas. Első és
legnagyobb ellensége: az önzés, melynek jelszava: utánnam
jöhet az özönvíz is.

Második ellensége az önhaszonlesés, mely más holdog-
ságnal igyekszik elérni saját boldogságát, mely nem akarja
elfogadni azon elvet: „élj te is, de bagyj élni másokat is.“
A harmadik ellenség a közöny, a néplünknel megdöbentően
kevés társulati vágy, mely csak a jelent tekintti, a jelennek él
szük látókörrel és nem akarja érezni, hogy a tömörültsében van
az erő. Atadja magát a közönyösségnek, csak panaszkodik
és nem akarja belátni, hogy a kis erők egy célra csoporto-

sulása által egy oly számot tevő erő fejlődik ki, mely a vézes romboló áramlatokkal dacolni képes.

De gutta cavat lapidem! Ha az ember kitartóan hangoztatja a jót, a mellett beszél, a mellett érvel minden kínálkozó alkalommal, akkor egy év alatt legalább husz tagot megnyer az eszmének. Már 20 kisebb erő, egy jó, egy üdvös célra csoportosítva, nagy erőt képez, már tud imponálni, már képes szembeszállni a három nagy ellenséggel. A midőn már husz helyesen gondolkozó, megbízható gazda a szövetkezet megalakítására hajlamot nyilvánít, mer lehet tartani az előkészítő gyűlést, melyen jegyzőkönyvet kell felvenni. Ezen jegyzőkönyv alapján a hitelszövetkezet megalakítására irányuló akarat bejelentendő a hazai szövetkezetek központi szövetkezetének Budapestre. Innét szívesen megküldik a szükséges nyomtatványokat s lektüldenek minden díj, nélkül egy szakértő kiküldöttet az alakuló gyűlésre, ki a törvény által megkívánt minden szükséges tenni valót elvégez.

A megalakulás után az igazgatóságnak főképpen arra kell vigyáznia, hogy mindig a kisebb hiteligényeket elégitse ki, mert akkor a szövetkezet helyes irányban fejlődik és állandó fejlődésben lesz. A keelő előkészület nélkül megalakított egy néhány községi hitelszövetkezetnél a kölcsön kiutalásánál abban hibáztak, hogy a központtól nyújtott kölcsönt a nagyobb élelmesebbeknek nagyobb összegekben kiadták, a hitelképesség csakhamar kimerült és beállott az, hogy éppen a kisebbek hiteligényét nem tudták kielégíteni s így elégtelenség támadt és nemcsak szaporodott a tagok száma, hanem még csökkent. Az ily hitelszövetkezet igazgatói nem fogadták meg Gidófalvi István dr., kir. közjegyző azon batarozottan kifejezett megbagyását, hogy mindig előbb a kisebbeken segítsenek. Sok utánjárás után tudják csak ismét egészséges irányba terelni a szövetkezetet. Mert azon orvosság, mely azt állítja fel, hogy mindenki csak annyiban veheti igénybe a hitelt, a mennyi fizletrészes, hogy minden fizletrészes 100 frt. kölcsönre jogosít, rosszabb a betegségnél, mert ellenkezik a hitelszövetkezetek szellemével. Az fizletrészevet a takarékosági hajlam fejlesztési cél, nem pedig a könnyű kölcsön nyeres.

Ezekben a nagyobb vonásokban változtam a hitelszövetkezeti mozgalom keletkezését, fejlődését, természetét és tovább fejlesztési módját. Most mielőtt végeznék, egy pár vonásban bemutatam a szentháromsági hitelszövetkezetet, mely vármegyénkben első volt. — 1892 év elején keletkezett. Két községre terjed ki: Szentháromságra és a mellett fekvő Bedére. Már öt éve működik, saját lábán indult, saját erején fejlődött és működik ma is, de csak kevés idő kérdése, hogy a központhoz csatlakozzék. Ellestem után vizsgáltam és azon meggyőződésre jutottam, hogy a jelen körülmények között életre valóbb, hasznosabb intézmény a közjó előmozdítására, népünk helyes irányítására a hitelszövetkezeteknél nincs. Őt év alatt beszereztük a legszükségesebb gazdasági eszközöket, szereztünk a földmivesek számára szükséges szakkönyveket. Létesítette a hitelszövetkezet azt, hogy a lakosság nagy része saját községében elégit ki kölcsön igényeit; ha valakinek nélkülözhető pénze van, a szövetkezetbe viszi; a cseléd megtakarított bérét év végén oda teszi be s bárki szövetkezeti tag egyszer egy héten kis összegben kielégítheti kölcsön igényeit. Őt év alatt egy tagot sem kellett beperelni s még pénzünk nem veszett el — jó órában legyen mondva. A

hitelszövetkezet mellett létesült és fenáll az állatbiztosítási egyesület is. Ezeket azért említém fel, hogy jelezzem legyen az egészséges társulati mozgalom egy oly községben, melyben hatalmas ellen áramlatokkal kellett küzdeni, melyeknek jelszava: divide. Ezzel szembe állítottuk: csoportosítsd! Egyesítsd az erőket! Ez utóbbi győzött, pedig már 8 év óta folynak a tagosítási munkálatok Szentháromság községében; a lakosság egészen kiéhezett nagy menedékes határban dolgozik. Ha lehetett itt, bizonyára lehetséges a jobb létnek örvendő községekben, hol a jobb elemeket felvilágosítva meg lehet nyerni az eszmének. Nincs szerencsétlenebb helység annál, hol sok a proletár, az oly egyén, kinek nincs semmi veszíteni valója. A szövetkezetek arra vannak hivatva, hogy a proletárok további szaporodásának gátat vessenek. Szellemileg: helyes gondolkozásra vezessenek és anyagi tekintetben a boldogulhatás szükséges eszközeit nyújtják.

A hitelszövetkezetek által képesek a kis gazdák nagy birtokok megszerzésére is; olvastam, hogy a Királybagontól községi hitelszövetkezetek 40—50 ezer forintos birtokot vásároltak meg és osztották fel tagjaik között; képsit nagyban eladásra és vásárlásra. Ha valamely községnek valamely házi iparcikke van, annak biztos piacot tud szerezni ha a hitel szövetkezetek országos kötelékébe lép.

Terményt lehet csoportosítani és azt a nagy haszonra dolgozó közvetítők kikerülésével lehet értékesíteni.

A házhoz szükséges cikkeket nagyban lehet bevásárolni és a tagok között illő árban szétosztani. Csak a kezdet nehéz, ha egyszer a kezdet nehezégén átmentünk, a többi magától következik. Maga az élet, a tapasztalat sarkal a továbbmenésre. Az, a mi a gabona piacokon történik napjainkban, a gabona kereskedőknek telketlen eljárása a gabona vásárlásban, az elmérésben, arra kell hogy indítsa a termelő közönséget, hogy közgabonaraktaikat állítsanak fel. A falusi helyeken az a tapasztalat, hogy a leggyengébb minőségű házhoz szükséges cikkeket úgyszólván két áron kell megvenni, arra kell, hogy indítsa a togyasztó közönséget, hogy raktárokat állítson fel. Meglehet hogy addig még tizedek telnek el, míg népünk mindezt felfogja s elegendő erőt nyer azok létesítésére; de ha később is, tennie kell. Ezekből látszik, miért van annyi ellensége a szövetkezeti eszmének. Bizonyos elemeknek hátuk borsózik tőle, hanem arról nem tehetünk. Szép dolog volna az, hogy ne tanítsam az iskolában az egészségi szabályokat, mert az orvosok rövidítést szenvednek jövedelmükben, — ne prédikáljak a pálinkaivás veszedelméről, mert a koresmárosok azért haragsznak.

Szabó György.

Nyelv, irás, könyv.

„Olvassni, írni, kérem! az nem a mesterségem, azt soha nem tanultam, csak disznókat biztaltam“ éneklí a „cigánybáró“ c. operetben Zsupán a disznókereskedő. Hát bizony, akkor és a saját szempontjából igaz volt. Ma azonban ő is más-

képen énekelne! Ma már hál' Istennek! annyira művelődünk, hogy minden ember, ki a társadalomban — akár tudomány, akár ipar terén működik, okvetlenül rá van utalva az írás és olvasás mesterségére. A kötelező oktatás is annyira vitte, hogy leszámítva egyes megyéket — az írók és olvasók jóval nagy többségben vannak. És ez így is van rendjén. De vajmi kevesen vannak ezek között is, kik bár néha napján — arra is gondolnának, hogy vajjon hogyan is jutott az emberiség ezen szerfölött drága kincsekhez! A legtöbb ember a természeti és technikai tudományok terén mozog s a mi a kézzel fogható és szemmel látható dolgokon kívül vagy felül esik, az nem igen köti le érdeklődését. Hálátlan az ember különösen az emberi lélek iránt, melynek amaz ismereteket és találmányokat köszönhetjük s nem érdeklődünk eléggé a léleknek élete és története iránt. Pedig ez a mily szép, — ép oly nemes és érdekes.

Jelen cikkemben a nyelvről, írásról és könyvről szándékom t. olvasóim elé egy művelődéstörténeti képet állítani. Az emberi szellem legőriásibb munkája fog minket ezúttal foglalkoztatni.

1.*) A legelső kérdés gyanánt, melyre felelnünk kell, az áll előttünk: honnan és hogyan származott és keletkezett az emberi nyelv s a nyelvek sokasága és különfelesége? Honnan van az embernek azon tehetsége, hogy ő gondolatainak és érzelmeinek kifejezést s az őt környező lényeknek és tárgyaának nevet képes adni. Ezen kérdésekre nézve az ó-kortól kezdve egészen a mai napig fölt és tolyik a bölcselők, nyelv- és természettudósok harcra; de határozott s mindenik fölt egyaránt megnyugtató eredményre vagy megállapításra nem bírtak jutni. Nem lehet ez alkalommal feladatunk a különféle nézeteket, melyeket egyes tudósok állítottak fel, egyenként felsorolni és méltatni, hiszen a mily fárasztó, épen oly haszon nélküli munka volna ezen vállalat. A főbb elméleteket azonban mégis be kell mutatnom.

Az egyik elmélet azt tanítja, hogy az emberi nyelv isteni kinyilatkoztatáson alapszik. Ez — világosabban beszélve — azt teszi, hogy az ember saját erejéből nyelvet semmiképen nem alkothat s föl nem találhat; mert ezt a nyelvalkotási munkát csakis gondolkodás által tette volna meg; már pedig gondolkodás nyelv nélkül lehetetlen. Ennél fogva a nyelvet az ember csakis kívülről, másoktól sajátíthatja el; az első ember tehát csakis magától Istenről tanulhatta. — Ezen nézet azon tételből indul ki, hogy gondolkodás nyelv nélkül lehetetlen vagyis az ember addig nem képes gondolkodni, míg nem tud beszélni. Nézzük a dolgot közelebbről. Tagadhatlan tény ugyan, hogy mi rendszeren szavakkal gondolkozunk, de ez csak a megszokástól van. Igaz, hogy a szó, vagy legalább is egy külső jel okvetlenül szükséges arra, hogy másokkal gondolatainkat közöljük; de azért mi gondolkozhatunk, sőt szellemileg dolgozhatunk is pusztá szemlélettel. Egy mértani kérdés megoldható anélkül, hogy gondolatomban szavakat használjak s a művész művének a tervezetét megalkothatja elméjében anélkül, hogy egy szót is gondolna. Az ember tehát tud gondolkodni nyelv, beszéd nélkül is, sőt azt állítjuk, hogy a nyelv épen a gondolkodásnak eredménye. Hiszen ha az ember nem lenne gondolkodó lény, ki már a nyelv birtoka előtt fogalmakat s itéteket al-

kothat magának, akkor a nyelvet soha el nem sajátíthatta volna; ha nem tudott volna az első ember gondolkodni, akkor a kívülről jövő oktatás sem eredményezhetett volna nála egyebet, mint szajkóféle dadogást, de nem értelmes beszédet. Az értelmes beszédhez, a nyelvhez első feltétel a gondolkodás; de nem megfordítva.

A mint futólagos vonásokban láttuk, ezen elmélet nem helyes alapelvől indul ki s így az egész elmélet ingatag. A gondolkodási tehetséggel felruházott ember ezen tehetségénél fogva talált magának útát-módot, hogy belső gondolatát külsőleg kifejezésre juttassa. Nem volt szükség arra, hogy Isten tanítsa a nyelvre, az egyes szókra. Ez felesleges munka lett volna Isten részéről. Isten az embert testi és lelki tehetségekkel felruházva megteremtette: tehetségeinek kitéjtését és érvényesítését azonban az emberre bízta.

Egy másik elmélet azt vitatja, hogy a nyelv az emberrel vele született tehetség. Ezen elvnek legfőbb harcosa Humboldt Vilmos, ki azon kérdésre: honnan származik a nyelv, így válaszol: „A nyelv nem egyéb, mint beszélés, nyelvkészítés, tehát pusztá tevékenység, mely szabadon tört elő az emberi szív mélyéből, mint a fűlemile éneke az ő kebeléből; az ember is éneklő teremtmény, de a bangokhoz gondolatokat fűz.“ Ezen elmélet szerint tehát a nyelv szükségképen tört elő az emberi észből vagyis a nyelv az emberi akarat minden közreműködése nélkül jött létre. Az első emberek nyelve egyszerűen hangokból állott s ezekből — talán millió meg millió éven át — fejlődött ki az n. n. tagolt beszéd, a nyelv, — mondják ezen elmélet hívei. Szóval eleinte valóságos állati hangokkal éltek az ősberek.

Eltekintve attól, hogy ezen elmélet hívei az Isten létét, tehát az embernek Isten által való teremtését is tagadják, ez elmélet semmiképen sem áll meg a tudomány ítélőszéke előtt. Hiszen ha az emberi nyelv épügy a lassú fejlődés gyümölese volna, mint a művészetek és mesterségek, akkor a nyelv történetében is kellene mintegy kő, bronz — vagy vaskorszakbeli nyelveket találnunk, oly nyelveket, melyek még csak kezdetleges kísérletei a gondolat nyilvánításának és közlésének: ilyeneket pedig nem sikerült eddig még a legregibb, a legműveletlenebb és elhagyatottabb népeknél sem fölfedezni. A mint a legjelesebb tudósok bizonyítják, a legvadabb népek nyelvének alakta is oly remek, hogy valóban bámulnunk kell ez alakok sokféleségén, a melyek által a gondolat legfinomabb árnyalatait kifejezheti. Igen — azt mondják ezen elmélet hívei — tény, hogy a legvadabb emberek nyelve is ma ki van fejlődve; de — teszik hozzá — millió év kellett, míg ezen fejlődés végbement. Mi azonban erre viszont azt kérdezzük: Magyarzák meg ugyan nekünk: miként van az, hogy az n. n. vad népek annyi száz ezer vagy ha úgy tetszik millió év alatt mindenben bátramaradtak, és csak épen a nyelvben, a gondolatoknak hangok által való közlésében tettek akkora haladást, hogy oly nyelvet alkossanak, melynek szerkezete bámulatra ragad? Millió vagy száz millió év is erre épen oly elégtelen, amint elégtelen annak kimagyarázására, hogy a semmiből valami, a szervetlenből szerves test legyen; miként a nagy világ nem fejlődhetett önmagától a semmiből akárhány millió év alatt sem, — mert milliószor semmi mindig csak semmi, — úgy az emberi beszéd sem fejlődhetett ki az állati kiabálásból, mert a beszéd alapja gondol-

* L. bővebben Dr. Giesswein S. nyelvészeti munkáját.

kozás, az ész. Az esztelen pedig önérejből nem változhatik eszes lénynyé soha.

Nem tejeszedünk ki több más elmélet bonczolására, hanem megelejšzem ezúttal a legáltalánosabb nézet rövid fejtegetésével. Ezen nézet azt mondja: Az embernek gondolkozó és beszédo tehetése Isten adománya, de miként való használatá teljesen az ember szabad akaratára volt bízva. Az ember ugyan kezdettől beszédo lény volt; de azért nem kell azt úgy képzelnünk, hogy megteremtése után fejében azonnal kész szótárt és nyelvtant hozott volna magával, melynek a reguláihoz kötve lett volna; hanem ellenkezőleg épen az emberi elme szabad működése alkotta a nyelvtant és szótárt mintegy öntudatlanul; épen oly öntudatlanul, mint a hogy logikai szabályok szerint teljesen okosan, következetesen gondolkozik az is, a ki logikát sohasem tanult. Ezen felfogásal egészen megegyezik az amit a Szentírásban Adamnak szóalkotásáról olvasunk. Mózes I. könyvében ezt így adja elő: „Megalkotta az Ur Isten a földből a mező minden állatait s az ég összes madarait és Adámhoz vezette, hogy lássa, micsoda nevet adjon neki és mindaz, amint hitta Adám az élő lényeket, — az lön nevtik. És megmondotta Adám nevét minden baromnak, az ég madarainak, és a mező minden állatának.“ A Szentírásnak ezen szavaiból azt kell következtetnünk, hogy Adám maga alkotta meg az állatok neveit, nem pedig azt, hogy ő a már elméjében előre megvolt neveket alkalmazta rájuk. Mert ha a nevek már elméjében előre meg voltak Adámban, akkor a szók nem volna szabadon választott jelek, hanem szükségszerű jelek s akkor bajos volna megmagyarázni, miként lehetnek e jelek folytonos változásnak alávetve. Isten oltotta tehát az általa teremtet emberbe a gondolkozásnak és a beszédnek a tehetését s Isten az ő különös kegyelmével támogatta az embert, hogy ezt a nagy munkát, a beszédnek szerkesztését, melyre az embernek mint társas lénynek csaknem nélkülözhetetlenül szüksége volt, minél hamarabb és tökéletesebben véghezvihesse.

(Folyt. köv.)

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Mi módon lehetne elérni azt, hogy a tanköteles gyermekek rendszeren járjanak iskolába ?

Irta: *Kovács Nándor*, boicai kistérségi tanító.*

Egy alaposan képzett tanító, — ki magasztos hivatásának teljes tudatában kötelességeinek pontosan és lelkiismeretesen megfelel, — hogy növendékeivel kellő eredményt tudjon felmutatni, szükségesnek tartja: hogy iskolája bár a legszükségesebb taneszközökkel legyen ellátva; hogy a tanköteles gyermekek rendszeren látogassák az iskolát.

Gondolatban visszamegyek egy fiatal tanító pályájának kezdetére. Tanképesítő oklevelét zsebre vágva, mint a népnevelésügy leendő bajnoka vérmes reményeket táplálva lép ki az életbe, működési terére, hogy tehetőségét, ismereteit érvényesíthesse.

A tanítóképző intézetnek mintaszerűen berendezett gyakorló iskolájában szerzett tapasztalataiból kiindulva mindent

rózsás szinben lát, s csak midőn iskolája küszöbét átlépi, veszi észre, hogy vérmes reményeiben mennyire csalatkozott. A mintaszerűen berendezettnek képzelt népnevelésügyi csarnokot igen primitív állapotban találja. Már csak külsőleg is barátságatlan kinézése van; udvara dudvakkal benöve, kívül-belül meszeletlen; padlója surolatlan; egész felszerelése: egy néhány idomtalan, a célszerűségnek meg nem teledő nagy iskolai pad, falitábla, s a faliovasó táblák. S habár a tanév megkezdésének idejét a templomban kihirdették, a gyermekek igen gyéren szállingóznak tel az iskolába. A nagyobbak még feljönnek; de a kezdő felénk gyermekek az iskola palánkja bebakandikálva a mint meglátják a tanítót kedvetlenül, mogorván, nádpálcával kezébe méltóságosan tel s alá sétálgatni, — ucu! vesd el magad! egész hazáig meg sem állanak.

Később mégis, midőn a mezőről mindent betakarítottak, úgy október közepe, vagy nov. -lére a gyermekek rendre rendre felgyűlnek; de a mint a hideg tél beköszönt, a tanköteles gyermekek ismét kezdnek elmaradni.

Nem lehet csodálkozni, ha az ilyen állapotok egy kezdő tanító nevelési és tanítási buzzgalmára leverőleg hatnak. Kezd is a tanító panaszolkodni, hogy a szülők elvonják gyermekeiket az iskolától, a községi előljároság s iskolaszék mit sem törődik az iskola ügyével s őt egészen magára hagyják. Az áll, hogy sok helyen (falut értve) az iskolaszék s községi előljároság igen csekély érdeklődést tanúsít az iskolai ügy iránt; de az ügy illetén állapotáért a tanítót is lehet hibáztatni.

Valamint a földmivelő a vetésre alaposan előkészíti a talajt, úgy a tanítónak is működési terét illetőleg a szükségesekről jó előre kell gondoskodnia. Az új tanító az állomásra való bevonulását ne hagyja az utolsó percre, mert ez esetben mindent készületlenül talál; hanem a tanév megkezdése előtt legalább egy-két héttel hamarabb foglalja el állomását. Gondoskodjék, hogy az iskola udvara tiszta, az iskola kívül-belül kimeszelve, kisurolva, szellőztetve, a legszükségesebb taneszközökkel felszerelve legyen; a tankönyveket is jó előre kell beszerezni. Kezdetben ajánlatos az iskola falaira kiifüggeszteni a nagy szemléltetési képeket is a kezdő gyermekek figyelmének lekötése végett.

A tiszta, teljesen felszerelt iskola jó benyomással van a kezdő gyermekekre, mintegy barátságosan hivogatja őket. —

Hogy a tanköteles rendszeres iskolalátogatását előmozdíthassuk, erre nézve saját tapasztalatomból is kiindulva kívánok egy pár eljárást telemlíteni.

1.) Az iskolai év megkezdése előtt különösen ajánlatos meglátogatni mindazokat a szülőket, kiknek iskolába adandó gyermekeik vannak.

Társalgás közben a bétköznapi dolgok mellett át kell térni az iskolai ügyre is; föl kell világosítani őket az iskolai nevelés és tanítás előnyeiről; de rá kell mutatni a rendszeren iskolalátogatás hátrányaira s következményeire is.

Tudokra kell adni, hogy a tanév mikor veszi kezdetét, s fel kell kérni, hogy kis gyermekeiket majd személyesen vezessék fel az iskolába. Már most e látogatás alkalmával kell megismerkedni a leendő tanítványával is; intézzen egy pár nyájás, barátságos szót hozzá; fejezze ki előtte, hogy mennyire fog ő vendeni, ha a rendszeres időben fel fog jöni; biztatni kell, hogy milyen jól fog telni az idő a jó gyermekek társaságában; játszani, énekelni fogunk stb.

* Fölolvasta az alsótehérm. róm. kath. tanítóegyesületnek f. évi. ápril 8-án Gyulatehérvárt tartott közgyűlésén. —

2.) A tanév megkezdése előtti ünnepnapon vecsernye után ajánlatos a szülők rövid értekezletre fölszólítani; ez alkalommal szívhez szóló beszédben ismételtén kell figyelmeztetni őket gyermekeik nevelése iránti kötelességeikre. Föl kell kérni, hogy gyermekeiket ok nélkül el ne vonják az iskolától. Tájékoztást kell rekrük nyújtani az iskolai rendre vonatkozólag, pl. hogy rendes időben küldjék gyermekeiket az iskolába, hogy azok el ne készenek, — hogy gyermekeiket tisztán járassák; ne engedjék meg, hogy ételneműeket hozzanak az iskolába. Föl kell kérni őket, hogy tanév közben látogassák meg többször az iskolát, így gyermekeik előmenetele fölül személyesen is szerezhetnek tudomást.

Ismételtén hangsúlyozni kell, hogy beiratáskor kiki személyesen vezesse fel gyermekét, mert azok magukra — különösen a kezdők — bántóalanok. Itt alkalma van a tanítónak felbozni azt, hogy az iskola mikben szenved hiányt; s együttesen tanácskozni lehet: hogyan, honnan lehetne az iskola butorait, taneszközeit, a tankönyveket beszerezni; így fel lehet ébreszteni az iskolaügy iránti érdeklődésüket.

3.) Továbbá az iskolaszéki gyűlésen ennek tagjait is fel kell kérni, hogy koronként tegyenek látogatást az iskolában; nemkülönbén erre a községi előjárás róság is felkérhető.

De különösen a lelkes pártfogását kell kikérni, kinek szavát a nép atyai istenség, parancsaak tartja; ha ez a szószékről hibeinek szívhez szólóan esetelti gyermekeik nevelése iránti kötelességeiket, a kívánt eredmény alig ha fog elmaradni, s a gyermekek a kitűzött időben jórészt mind fel fognak jöni. (A tanév megkezdésének ideje a szószékről okvetlenül kihirdetendő.)

4.) Hogy a kezdő növendék az iskolai élettel minél hamarabb megbarátkozzék, ez főleg a tanító modorától függ.

A mogorva kinézésű, nyersbeszédű tanítótól fél a gyermek; míg ha a tanító nyájasan leereszkedik a kisdedekhez, az iskola udvarán velök eljátszik, eldalogat, — kis meséket, történetecskéket mondogat nekik, egész bizalmas fognak hozzá mint atyjukhoz simulni, jó kedvvel fogják az iskolát látogatni. Igen sok függ a kezdettől; tehát az első hetekben való foglalkozás inkább játékszerű legyen; ebben az időben a szigorú föllépéstől a tanító nagyon is óvakodjék, mert ellenkező esetben úgy tölle, mint az iskolától elidegenednek a növendékek.

5.) Míg enye az idő, a gyermekek rendesea járnak az iskolába, de az esős, zordabb idő beálltával többen és többen kezdenek elmaradozni. Megengedem, hogy némely esetben a gondatlan szülők vétkes mulasztásából is ered a gyermekek rendetlen iskola-látogatása, de legtöbb esetben a nagy szegénység tartja őket vissza az iskolától. Itt nem kell a dolgot elhírtelenkedni; mint igazolatlanul mulasztókat nem kell azonnal kiírni; mert ha a szülői gyermeke mulasztásáért büntetéssel fenyegetik, nemcsak ő maga lesz a tanítónak esküdt ellensége, de ez ellenszenvét gyermekének ártatlan szívébe is iyyekszik beoltani. Ilyen esetben nem csoda, ha a gyermek tanítóját nem tiszteli, nem szereti; ilyen esetben minden szó, minden tett falra hányt borsó; amit az iskola épít, lerontja azt a család.

Fölhozok egy megtörtént esetet. Egyszer sétám alkalmával találkoztam egy iskolakerülő tanítványommal s némi megbizatos-

sal el akartam küldeni egyik szomszédjukhoz. A fiu egész őszintén kijelenti, hogy oda nem mehet, mert neheztelnek a szomszédokra s a szülői megtiltották, hogy oda egyáltalán járjon. „Ugy hát reám is haragusznak talán a szülőid, mert téged már régóta nem járatnak hozzám iskolába? A fiu hosszas kérdezgetés után csakugyan bevallotta, hogy ő szívesen eljárná, de a szülői neheztelnek rám, mivel iskolamulasztásért kiírtam, s megbüntettettem; ezért nem is engedik többé iskolába.

Igyekeztek tehát a tanító oda, hogy inkább szeretettel intézkedjek ilyes ügyekben; a kéunszert, büntetést csak a legvégső esetben alkalmaztassa.

Ha mindjárt biztos tudomást is szerez az igazolatlan mulasztás fölül, 1—2 esetben nézze, el, s azonnal ue írja ki a gyermekek mulasztó gyanáát. Ha nem e helyett szabad idején inkább látogassa meg a szülőket, — itt-ott egész érdeklődéssel tudakozódjék a gyermek mulasztásának oka fölül, igyekezzék őket a törvények betartására egész jó indulattal figyelmeztetni, nemkülönbén rámutatni az iskola mulasztás következményeire is.

6.) Némely helyt szokásban van, hogy a tanító két kis hajdut meneszt a mulasztó növendék után. Értelmes szülő ez jó néven veszi; de az értelmetlen bürtelen fölindulásában a tanító irányában táplált ellenszenvének még a kiküldött gyermekek jelenlétében is illetlen szavakban ad ki fejezést; ezt hallván a gyermekek, bennök a tanítójuk iránti tisztelet és szeretet kétségkívül meg fog rendülni. Magam is többször alkalmaztam ez eljárást, de nem mindenkor vezetett célhoz; s mai napig sem vagyok tisztában, hogy egyáltalán alkalmazható-e? avagy csak kivételes esetekben.

7.) Ha a tanító többszöri kísérletével sem bírhatja rá a szülőt, hogy gyermekét felküldje az iskolába, s meggyőződött, hogy makacsul ellenszegül, nincs más bátra, mint a kiírás és feljelentés.

Figyelenmel kell kísérni, hogy a bírságolás vatójában végre is hajtassék; mert a legtöbb helyen tapasztalható (falut értvén), hogy a bíró rokonság, komaság, sógorságban lévén a szülőkkel, de még félsz-ból is, hogy a bírságolást szenvedők majd bosszut fognak rajta állani, nem merészi a büntetést végrehajtani. Akárhány községi elöljáró a bírságolás alkalmával, csakhogy a szülő neheztelését ne vonja magára, hivatkozik a tanítóra, hogy „ő az oka mindennek; ő írta ki a mulasztókat, s így kénytelen a büntetést felhajtani.“ Nem szeretnék tanuként szerepelni, s hallani, hogy a megbüntettet szülő a gyermekek jelenlétében mily szidalmakat zúdit ilyenkor a szegény tanítóra. Az a legsajnosabb, hogy az ily esetből a gyermek azt a következtetést vonja le, mintha a tanító az ő szülőinek rosszakarója volna, s így a tanító iránti bizalma sohsem lesz meg teljes mértékben. A bírságolást illetőleg a bíról egy értelemben kell eljárni; föl kell őt kérni arra, hogy a mulasztókat először intesse meg, s csak ellenszegülés esetében hajtassa végre a büntetést, — hogy a büntetés végrehajtásakor lehetőleg szelíden járjon el, adjon sajnálkozásának kifejezést; jelentse ki, hogy a legjobb akarata mellett sem nézheti el a további mulasztást s a törvényre való hivatkozással a büntetést végre kell hajtania.

S midőn a büntetést beszedi, jelentse ki, hogy a bírságpénz mily célra fordítatik; mert akárhány szülő ab-

ban a balga nézetben van, hogy az összeg a tanító zsebébe kerül.

Ha a községi elüljáró a mulasztókkal szemben egyáltalán nem lépne fel, ott van a szolgabírói hivatal; s ha itt sem érünk célt, fordulhatunk a kir. tanfelügyelőséghez.

8.) S ha végre a makaeskodó szülő gyermekét iskolába küldi, a tanító részéről fölr minden daccal. Tanácsos a gyermeket külön padba ültetni (ha van), de ez ne tünjék fel előtte büntetés gyanánt; a tanító egész jó indulattal adja a gyermek tudtára, hogy azért ültette külön, hogy így több alkalma legyen az elmulasztottakat pótolhatni. Igaz, hogy a gyermek egy kissé megszegyenülve érzi magát, de felébred benne az önértzet, s igyekszik rendes iskola-látogatóvá válni s a mit elmulasztott, azt helyrehozni.

Már említettem, hogy a gyermekek iskolamulasztása a legtöbb esetben a nagy szegénységnek tudható be; ez esetben a tanítónak a felebaráti szeretetből kifolyólag a bajon segítenie kell. Zörgessen, kérjen, gyűjtsön a szegény iskolás gyermekek javára aláírások útján pénzt. S ha ezt nem lehet, akkor gabonát, hiszen pénzre lehet azt tenni. S ha ezt sem tud gyűjteni, szedessen össze a jobb módúaktól lábbelit, ruhaneműt, ha mindjárt viseltest is, a szegény majd köszönettel fogadja azt is; mindenütt sikerül a tanítónak megnyernie egy-egy jószívű mesterembert, ki a lábbelit jó karba hozza, — s egy egy nemeskeblű asszonyt, ki a ruhaneműt szükség esetén átalakítsa. — A szegény iskolás gyermekek segélyezését illetőleg jó előre kellene gondoskodni, hogy mikor a zord idő beköszönt, őket a lábbeli, vagy téli ruha hiánya ne tartóztassa vissza az iskolától.

Egy kiapadhatatlan forrásról, egy állandó intézményről kellene gondoskodni, pl: a szegény iskolás gyermekeket segélyző egyelet felállításáról; vagy pedig állandó iskola-pénztárt kellene létesíteni. Csak egy kis jó akarat, buzgalom s kitartás kell, s a tanító fáradságát siker koronázza. Felbozhatom pl. a mi jótékony egyeletünket. Ezelőtt 6 évvel Hunyad Boicán sem volt ilyes intézmény, s most segélyző egyesületünknek mintegy 500 azaz: ötszáz frt. kamatozó tőkéje van elhelyezve a dévai takarékpénztárban, s ez összeg aláírások útján, — májálisok, gyermekszínházak, s táncmulatságok után bevett tiszta jövedelemből cseppent egybe többnyire szegény bányászok filléréiből. Téli közeledtével a szegény isk. gyermekek részére a kamatból azt szerezzük be, a mi a legnélkülözhetlenebb t. i. lábbelit s ruhaneműt. Örömmel tapasztaltuk hogy a segélyezettek nagyobb része hála fejében igyekszik pontosan iskolába járni.

Az elmondottak látszólag kicsinységeknek tűnnek fel; de ha helyesen alkalmazhatjuk, a tanköteles gyermekek rendes iskolalátogatását igen előmozdíthatjuk, s így népoktatási ügyünk felvirágzásán sokat lendíthetünk. — Végül azt kívánom megjegyezni, hogy az irottakat inkább falusi viszonyokra vonatkoztatom; városi kartársainknak nincs annyi bibelődésük az iskola mulasztókkal szemben, mert ott az értelmesebb. vagyonosabb szülők minden felszólítás nélkül küldik gyermekeiket iskolába, s a szegényebb sorsú néposztály gyermekeinek iskola látogatását lehetővé teszik a különféle emberbaráti intézmények.

IRODALOM.

Pályázatok.

I.

A Szent István Társulat tudományos és irodalmi osztálya ezennel pályázatot hirdet a következő müre:

Neveléstudomány a művelt közönség részére. mely egyetemi ifjak igényeit is kielégíti. — A mű legyen tudományos és kimerítő.

A pályázó a jelen év november 1-éig nyitja be a mű tervezetét és tartalomjegyzékét, egy lélektani és egy szorosan vett neveléstani kidolgozott fejezettel együtt, megjegyezvén egyúttal, mily terjedelemben számítja művét.

Az Osztály a legjobb tervezet és részlet szerzőjét megbizva a mű megírásával, mely azután 1897 november 1-ig benyújtandó.

Az elfogadott mű *jutalomdíja 100 db. cs. és k. arany* és azon felül nyomtatott *ivenkint 30 frt.*

A pályázatra szánt tervezeteket és részleteket idegen kézzel írva s jeligés levéllel ellátva kell benyújtani.

Kelt Budapesten, a tud. és irodalmi Osztály 1896. május 26-ikán tartott üléséből.

A Szent-István-Társulat elnöksége.

II

A Szent-István-Társulat ezennel pályázatot hirdet a következő müre:

Nevelés- és tanítástan mint tankönyv elemi tanítókészítő intézetek részére.

A pályázó a jelen év november 1-ig jeligés levélke mellett nyújtja be a mű tervezetét és tartalomjegyzékét, egy neveléstani és egy tanítástani kidolgozott fejezettel együtt, megjegyezvén egyúttal, mily terjedelemben számítja művét.

A legjobbnak ítelt tervezet és kidolgozott részlet *jutalma 25 db. cs. és k. arany.* A pályanyertes tervezet szerzője azután a teljes mű kidolgozásával megbizatik s azt 1897. november 1-ig benyújtani köteles. Az elfogadott mű az első kiadásnál *ivenkint 20 frt* írói díjban részesül; ha pedig a mű a tanhatósági jóváhagyást megkapja, akkor ezen díj *ivenkint 30 frt*ra kiegészítetik. Minden további kiadásnál *ivenkint 10 frt* írói díjat kap a szerző, minek fejében műven az esetleg szűk ségessé vált módosításokat megtenni köteles.

A pályázatra szánt tervezeteket és részleteket idegen kézzel írva s jeligés levéllel ellátva kell benyújtani.

Kelt Budapesten, az igazgató-választmány 1896. május 22-ikén tartott üléséből.

A Szent István-Társulat elnöksége.

KÜLÖNFÉLÉK

— **Mihályi Viktor dr.** balázsfalvi gör. szertart. róm. kath. érsek úr ö nagyméltósága f. hó 25-én városunkba érkezett. Látogatást tett püspök uruk ö nagyméltóságánál, azután látogatásával megtisztelte Fábian Sándor pát-kanonok és püsp. helyettes úr ö nagyságát, kinek lakásán éppen szentészi gyűlés vala. Kirchhammer S. tábormok és várparancsnok, Nemes S. törvénytudó elnök, Novák F. kir. tan. polgármester, Avéd J. főgyimn. igazgató urakat és városunknak több előkelő

férfiát. Az érsek úr még aznap d. u. 4 órakor visszautazott székhelyére.

— **Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat** f. év június hó 30-án d. u. 5 órakor a városháza nagytermében tartja XIX. r. millenaris közgyűlését. Targyszerozat: 1) Elnöki megnyitó beszéd. 2) Titkári jelentés. 3) Felolvasások. 4) Pénztári jelentés. 5) Általános tisztújítás. 6) Indítványok, melyek 24 órával a közgyűlés előtt az elnöknel bejelentendők. Gyulafehérvárt, 1896. június hó 21-én. Dr. Tódor József, elnök. Bálinth György, titkár.

— **Sima Ferenc** orsz. képviselőt az egyház és a szabadság érdekében tartott beszédeiről sürgőnyileg üdvözölte a keblbi papság. Mire a nevezett képviselő következő sürgőnyre válaszolt: „A krisztusi szeretet temploma a teljes szabadság köziakáján nyugszik, ezt és hűveink védelmét mindenütt és mindenben örök kötelességének tartja, főtisztelendősejéteket szeretettel üdvözli Sima.“

— **A szabadkőmivesek ellen** Olaszország nemesebben gondolkozó elemei is egyesültek. Ennek az egyesülésnek az eredménye a valószínűleg még ebben a hónapban Rómában megtartandó *szabadkőmiveses kongresszus*, melyre Itália legelőkelőbb köreiből sokan megígérték megjelenésüket. Nagy érdeket kölcsönöz a kongresszusnak az a körülmény, miszerint ott *Zola*, az egyház kebelébe nem régiben vizitert ex-főszabadkőmives is fel fog szólni. Egyébiránt *Zola* nem régiben úgy nyilatkozott, hogy *kész nyelvtől és tollal bármikor Krisztus és egyháza igaz ügyének rendelkezésére bocsájtani*.

Meghívó az alsófehérmegyei történelmi, régészeti és természettudományi egyletnek 1896. június hó 28-án d. u. 4 órakor Gyulafehérvárt a „Hungaria“ dísztermében megtartandó IX. rendes közgyűlésére. A közgyűlés tárgyszerozata: 1. Elnöki megnyitó. 2. Titkári jelentés. 3) Felolvasás a) „Gyulafehérvár múltjából“ tartja Veszely Károly, egyleti tb. elnök, b) Róma ezeréves fennállásának ünnepe Apulumban (K. u. 347-ben), tartja dr. Cserni Béla, múzeumőr. 4. Múzeum-, könyvtári jelentés és a kiküldött bizottság jelentése. 5. Pénztári jelentés és a vizsgáló bizottság jelentése. 6. Az alapszabályok 44. §. értelmében a választmány egy negyed részének kisorsolása s helyébe új választás. 7. Esetleges indítványok, melyek azonban a választmányi ülésen bejelentendők. Közgyűlést megelőzőleg d. e. 11 órakor a városház tanácstermében választmányi ülés tartatik. Gyulafehérvárt, 1896. június 16. án. Csató János, kir. tanácsos alispán, elnök. Dr. Kóródy Péter, titkár.

— **Katonák mulatsága.** A helyben állomásozó 50-ik ezred tisztí kara és legénysége jun. 24-én ünnepelte a kuszozai csata 30-ik évfordulóját, melyben az ezred kitüntette magát. Az ünnepségnek értelmi szerzője, legfőbb rendezője s egyszermind áldozatra kész Maecenasi Lauterbach őrnagy vala. D. u. 2 órakor katonazene cigányokkal vegyest verte fel a vár csendjét, mire megindult a menet. Elöl gondolom betyárnak röktönzött magyar fiúk vágattak

dügleni való paripákon, majd a felcitrázott tábori konyhament tüstölöve s a gulyásnak kellemes ízét árasztva. Ezt szerencsére és indiannra festett bakák ugrándozták körül. Volt aztán népfelkelők csapata, kissé talán merészen is maskirozva, markotányosok, bolondok, álmofejtők, zsidók s a tábori életnek egyéb figurái, valamennyi csupa kacagni valókariatura eleven bakából. Így vonult ki a díszmenet a hatótától kísérve a céllövön, hol úgyszólván az egész város együtt volt. Népies bohóságok folytak le. Említendő a csikós tánc, oláh zsukata és röktönzött útközött népfelkelőkkel Lauterbach őrnagy gazdagon megvendégelte a legénységet s gondoskodott róla, hogy a jelenlevő civil közönség is kellemesen szórakozzék. Este a várbeli sétatérén táncmulatság zárta be az ünneplést. Megemlítjük, hogy hasonló s talán kissé előkelőbb közönséghez mért ünnepségek alkalmasok volnának a katonaság és civilség között való egységés ápolására, minek fogyatékoságát még mindég érezzük.

— **Pályázat.** A csik kőzmási róm. kath. segédakéntor-tanítói állomásra pályázathirdetetik. Jövedelme: 1.) 50 klyva ósz, 40 klyva tavasz kepe 135 frt. értékben 2) 10 frt. ospora, 3.) 15 frt. stola, 4.) 15 frt. mise alpból, 5.) 90 frt. készpénz a községpénztárából, 6.) 17 frt. a Mártonffy fele tanítói alpból, 7.) 21 terü vegyes tűzifa. Ezenkívül van 400[□] l. veteményes kert, kitűnő szoba, konyba, pincéből álló lakás, jó karban lévő eszű, istálló és legeltetési jog a községszótatan területén. Kötelessége: a segédakéntori teendők végzése csak is az anyamegyében, a ráeső minden napi és ismétlő tankötelesek tanítása, a faiskola kezelése. — Pályázati határidő július hó 5. Pályázni ohajtok a jelzett határidőig próbatétre jelentkezni s kellően felszerelt folyamodványukat a lelkész hiatalhoz betejeszteni kéretnek. Csik-Kozmás, 1896. június 19. Bardoc István, lelkész.

— **Pályázat.** Szentgybázás-Oláhfalu (Udvarhelyme-gye) róm. kath. hitközségében egy tanítói állomásra pályázat hirdetetik. Jövedelme: 1.) 400 frt. havi részletekben, mely áll 376 frt. készpénz és 24 frt. értékű kemény 4[□]öl tűzfából. 2.) Szép lakás az iskolával egy fedél alatt: kettős szoba, kamara, sütökemence és gazdasági épületekből. Csak okleveles tanító pályázhatik. Ha a kántori teendőkben segédkezik, külön díjazásban részesül. Kellően okmányolt folyamodványok f. év június hó 15-ig alulírotthoz beadandók. Az állomás szeptember hó 1-én lesz elfoglalandó. Szentgybázás-Oláhfalu 1896 június hó 18. án. Pap Albert, isk. széki elnök.

— **Pályázat.** Szentgybázás-Oláhfalu (Udvarhelyme-gye) róm. kath. hitközségében egy tanítói állomásra pályázat hirdetetik. Jövedelme: 1.) 400 frt. havi részletekben, mely áll 376 frt. készpénz és 24 frt. értékű 4[□]öl kemény tűzfából. 2.) Szép lakás az iskolával egy fedél alatt: kettős szoba, és sütökemencéből. Csak okleveles tanító pályázhatik. Kellően okmányolt folyamodványok f. év június hó 15-ig alulírotthoz beadandók. Az állomás szeptember hó 1-én lesz elfoglalandó. Szth. Oláhfaluban, 1896 június hó 18-án, Pap Albert, isk. széki elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: **Pál Antal**.

Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter Jánosdr., Vass Albert, Zlamál Agoston**.